

สรุป การสัมมนา

โครงการรัฐธรรมนุญ เปรียบเทียบ

สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย
สถาบันพระปกเกล้า

ตอนที่ 4

รัฐธรรมนูญอินเดีย กับบทบาท
การส่งเสริมประชาธิปไตยและ
ความหลากหลายของผู้คนใน
สังคม

วันเวลา 19 มกราคม 2565 เวลา 13.30-15.30 น.
รูปแบบ ผ่าน Facebook Live สถาบันพระปกเกล้า
และสำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย
วิทยากร อ.ศุภวิชญ์ แก้วคุณอก
นักวิชาการอิสระ
เชี่ยวชาญการเมืองการปกครองอินเดีย
กูรภัทร์ เครือพันธ์
นักวิชาการ สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย
[ผู้ดำเนินรายการ]
ผู้สรุป จิราวุฒิจิตจักร
ตรวจทาน ออกแบบและจัดทำ ธนิษฐา สุขะวัฒน์นะ
จัดโดย สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย

01 ความเป็นมาของ รัฐธรรมนูญอินเดีย

“
 อาจกล่าวได้ว่าระบอบการปกครองของอินเดียนั้น
 มีลักษณะโครงสร้างเป็นรัฐรวม
 แต่ยังคงรักษาอำนาจมากให้กับรัฐบาลสหภาพไว้
 ซึ่งพบได้ในรูปแบบของรัฐเดี่ยว
 รูปแบบเช่นนี้ส่งผลให้อินเดียสามารถดำรงรักษา
 ความแตกต่างหลากหลายของแต่ละพื้นที่
 รวมถึงส่งเสริมการพัฒนาที่แตกต่างหลากหลายของแต่ละรัฐไว้ได้
 ในขณะที่ด้วยกับอินเดียยังสามารถรักษา
 อำนาจอธิปไตยของชาติไว้ได้ด้วยเช่นกัน
 ”

รัฐธรรมนูญอินเดีย
 กับบทบาทการส่งเสริมประชาธิปไตย
 และความหลากหลายของผู้คนในสังคม

นายศุภวิชญ์ แก้วคุณอก

บทบาทของเจ้าอาณานิคมอังกฤษ

การปกครองของอังกฤษในฐานะเจ้าอาณานิคมของอินเดียนั้น เป็นส่วนสำคัญหนึ่งและเป็นที่มาของรัฐธรรมนูญอินเดีย กล่าวคือเมื่อรัฐบาลอังกฤษตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมือง ในปี ค.ศ. 1857 โดยการลดทอนอิทธิพลของบริษัท อินเดียตะวันออก (East India Company) ด้วยการยกเลิกตำแหน่งข้าหลวง และแต่งตั้งอุปราช (Viceroy) และสภาที่ปรึกษา แทนที่โครงสร้าง

บริษัท อินเดียตะวันออกแทน ส่งผลให้รัฐบาลอังกฤษสามารถเข้าปกครองอินเดียได้โดยตรง การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้เกิดการตื่นตัวของปัญญาชนชาวอินเดีย จนนำไปสู่การจัดตั้ง **Indian National Congress** ในปี พ.ศ. 1885 แม้ว่าช่วงแรกรัฐบาลอังกฤษจะไม่ยอมรับก็ตาม แต่หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่อินเดียได้ส่งทหารเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการรบ ได้เกิดการปฏิรูปหลายต่อหลายครั้ง ซึ่งนำไปสู่**หลักการสำคัญในรัฐธรรมนูญอินเดีย** เช่น การให้อำนาจเขตหรือรัฐมีอำนาจในการตัดสินใจมากขึ้น การให้ความเป็นอิสระระหว่างรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่น การขยายสิทธิเลือกตั้ง การก่อตั้งศาลแห่งสหพันธรัฐ ฯลฯ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการปฏิรูปหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 นับเป็นประตูบานแรกที่เปิดโอกาสให้อินเดียได้ก้าวเข้าสู่ 'ยุคเอกราช' นั่นเอง

เมื่ออินเดียใกล้ได้รับเอกราช ก็ได้มีการจัดตั้งคณะร่างรัฐธรรมนูญขึ้น มีสมาชิกที่ประกอบไปด้วย ผู้นำในกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งสามารถสะท้อนเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญอินเดียมีความพยายามที่จะโอบอุ้มความหลากหลายของทั้งภูมิภาค ศาสนา กลุ่มภาษา และกลุ่มความคิดไว้ให้ได้มากที่สุด แต่แม้ว่าสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จะมีความพยายามในการใช้รัฐธรรมนูญในการโอบอุ้มความหลากหลายในประเทศอินเดียแล้ว แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าขบวนการชาตินิยมในขณะนั้นที่มีความพยายามที่จะเข้ามามีอิทธิพลอยู่ไม่น้อย เช่น แนวคิดการกระจายอำนาจโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การเลือกตั้งทางอ้อม ขณะที่สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญต้องการวางอำนาจอยู่บนฐานปัจเจกบุคคลและการเลือกตั้งทางตรง

Journey of a Nation...

INDIAN NATIONAL CONGRESS: 125 YEARS

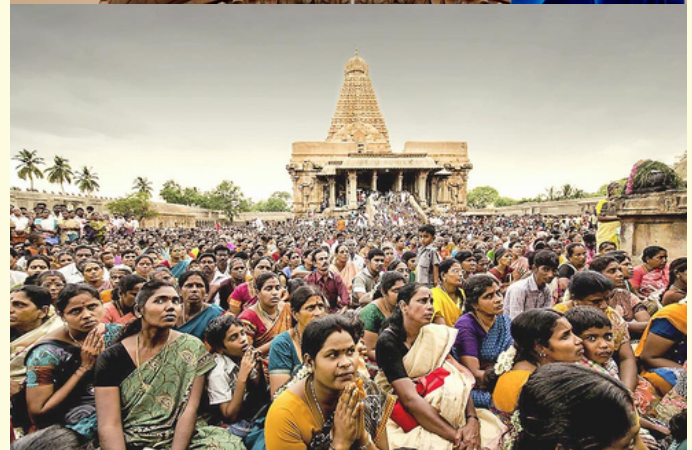
02 ลักษณะพิเศษของรัฐธรรมนูญอินเดีย

รัฐธรรมนูญรูปแบบผสม

ดังที่กล่าวมาในข้างต้นว่าช่วงที่มีการร่างรัฐธรรมนูญอินเดีย ได้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายชาตินิยมและฝ่ายรัฐธรรมนูญนิยม ส่งผลให้รัฐธรรมนูญอินเดียมีประมุขของประเทศ เรียกว่า **ประธานาธิบดี** มีที่มาจาก การเลือกตั้งทางอ้อมของรัฐบาลท้องถิ่น เป็นไปตามความพยายามของฝ่ายชาตินิยม ขณะเดียวกันก็มี **นายกรัฐมนตรี** ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง เป็นหัวหน้ารัฐบาลซึ่งทำหน้าที่แต่งตั้งรัฐมนตรีเพื่อบริหารประเทศ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญอินเดียยังกำหนดให้อินเดียมีลักษณะเป็น **"รัฐสหภาพ"** ซึ่งประกอบด้วย **'รัฐบาลกลางและรัฐบาลระดับรัฐ'** ทำงานร่วมกันในการบริหารประเทศ โดยรัฐบาลระดับรัฐจะมีมุขมนตรี (Chief Minister) ที่มาจากการเลือกตั้ง ขณะเดียวกันรัฐบาลกลางก็จะส่งผู้ว่าการรัฐ (Governor) ซึ่งเป็นข้าราชการเข้ามาถ่วงดุลอำนาจมุขมนตรีอีกต่อหนึ่ง สะท้อนให้เห็นว่าอินเดียมุ่งเน้นความอิสระระดับพื้นที่ ขณะเดียวกันก็ยังมี การถ่วงดุลอำนาจจากส่วนกลาง และรัฐธรรมนูญอินเดียก็ยังได้มีการรับรองการปกครองท้องถิ่นในระดับปञ्จายตี ซึ่งการกระจายอำนาจนั้นครอบคลุมไปถึงประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ความยุติธรรมทางสังคม การรักษาศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

การยอมรับความแตกต่างหลากหลาย

อินเดียถือเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำสูง ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งเกิดจากประวัติศาสตร์ในอดีต เช่น การปฏิบัติตนของศาสนาฮินดูที่มีวรรณะมาอย่างยาวนาน ส่งผลทำให้มีการเข้าถึงสิทธิประโยชน์จากรัฐที่แตกต่างกัน นอกจากนี้สังคมชายเป็นใหญ่ยังทำให้ผู้หญิงต้องเผชิญกับการกดขี่ ความรุนแรง การข่มขืนอย่างมาก รัฐธรรมนูญจึงได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความเสมอภาค สิทธิการเข้าถึงบริการของรัฐที่เท่าเทียมจำนวนมาก เช่น การไม่อนุญาตให้มีการเลือกปฏิบัติที่เกิดจากความเชื่อทางศาสนา เชื้อชาติ วรรณะ เพศ ฯลฯ นอกจากนี้ยังย้ำอีกว่าการกีดกันชนชั้น เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย รวมไปถึงการปกป้องสิทธิของชนกลุ่มน้อยทั้งในเรื่องภาษา วัฒนธรรม สิทธิในการรักษาพยาบาลตามรัฐธรรมนูญ ตลอดจนการกำหนดให้มีการสำรองที่นั่งให้กับกลุ่มคนดังกล่าว

ศาลสูงสุดของอินเดีย

รัฐธรรมนูญอินเดียได้กำหนดให้ศาลสูงสุดเข้ามามีบทบาทในการปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยมีอำนาจในการเข้าไปแทรกแซงการออกกฎหมายและนโยบายของรัฐบาลได้หากกฎหมายนั้นละเมิดสิทธิพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญได้ให้ไว้ ดังนั้น ตลอดหลายปีที่ผ่านมาศาลสูงสุดของอินเดียได้มีคำตัดสินหลายครั้ง ซึ่งส่งผลต่อความก้าวหน้าของกฎหมาย เช่น ในปี ค.ศ. 2018 คำตัดสินของศาลส่งผลให้การรักเพศเดียวกันไม่ผิดกฎหมาย หรือการระบุให้รัฐบาลต้องช่วยเหลือทางการเงินแก่ครัวเรือนที่สูญเสียสมาชิกจากสถานการณ์โควิด เป็นต้น

ภาษาทางการ

รัฐธรรมนูญอินเดียมีความยืดหยุ่นและรองรับความแตกต่างหลากหลายอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากภายหลังจากการได้รับเอกราช ได้กำหนดให้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ 15 ปี จากนั้นจะใช้ภาษาฮินดี อย่างไรก็ตามได้เกิดการประท้วงอย่างหนัก เนื่องจากรัฐทางใต้ เช่น ทมิลนาฑู กานาตาร์กา อานธรประเทศ ฯลฯ ได้รวมตัวประท้วงเนื่องจากรัฐของตนไม่เคยใช้ภาษาฮินดี ในอดีตใช้เพียงภาษาอังกฤษและภาษาท้องถิ่นของตนเท่านั้น จึงมีการรองรับภาษาท้องถิ่นอีก 22 ภาษาด้วย

03 รัฐธรรมนูญอินเดีย รัฐธรรมนูญที่มีชีวิต

รัฐธรรมนูญอินเดีย เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่มีความยาวมากที่สุดในโลก อย่างไรก็ตามตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเป็นต้นมา ประเทศอินเดียยังไม่เคยมีการรัฐประหาร หรือใช้รัฐธรรมนูญใหม่เลย เพราะรัฐธรรมนูญประเทศอินเดียได้เปิดช่องทางให้สามารถแก้ไขเพิ่มเติมได้ง่าย ดังนั้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950 รัฐธรรมนูญอินเดียได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 104 ครั้ง เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การยกเลิกระบบภาคที่ดินแบบโบราณ หรือแม้กระทั่งการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งหลัง ซึ่งได้เพิ่มเติมกลุ่มคนที่มีความเปราะบางและมีโอกาสสูญเสียทางเศรษฐกิจ ให้ได้รับการปกป้องจากรัฐธรรมนูญด้วย จึงสามารถกล่าวได้ว่า รัฐธรรมนูญอินเดียนั้นมีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ เพื่อตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของสภาพสังคม จุดเด่นนี้เองที่ทำให้รัฐธรรมนูญอินเดียกลายเป็นธรรมนูญฉบับหนึ่งที่มีความเก่าแก่แห่งหนึ่งของโลก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ารัฐธรรมนูญของประเทศอินเดียเป็นรัฐธรรมนูญที่มีชีวิตนั่นเอง

